КЊИЖЕВНИК ДУШАН СТОЈКОВИЋ О ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ „ШУМАДИЈСКИХ МЕТАФОРА”

Одјекивање дубине у нама

Поезија је оно што обасјава сваки прави и богати живот. Никада неће сви писати, читати и разумети поезију, али она јесте и остаје лице света и човека. Не можемо без лица пред Бога и људе. Младеновац је кроз ову манифестацију постао прави песнички град и књижевни јунак. А Шумадија? Она је срж Србије. Она је *Слово љубве* (које је можда и испевано ту, у манастиру Павловац). Шумадинци су одувек једнако добро знали да ратују и певају. И увек су изнова морали то да доказују. Ни данас није другачије

Пише: Горан Будимир

Магистар књижевности, рођен у Београду 1948, Душан Стојковић у Младеновцу живи од 1953. Пише песме, кратку прозу, есеје, студије, књижевну критику. Саставио је и више антологија. Објавио је до сада тридесетак књига, од вишетомне *Граматике смрти* и *Речника дубровачког језика*
до
Антологије српске еротске поезије
и сопствених сабраних песама

Мало сунце

.

Поред осталог, уредник је манифестације „Шумадијске метафоре” која већ тридесет година оплемењује књижевни и културни живот у Младеновцу и овом делу Србије, доказујући, по ко зна који пут, да је провинција психолошка а не географска категорија. Тим поводом и разговарамо са Душаном Стојковићем за *Нацију* и *Националну ревију*.

Фестивал „Шумадијске метафоре” постоји од 1987. Како је издржао и опстао, надживевши три-четири државе у којима се одвијао?

Као и сви остали песнички фестивали, уз велики ентузијазам оних који су били његови оснивачи и носиоци, и велике муке. Од самог почетка, или барем од петог, када се појавио први зборник, био је препознат као један од најпрестижнијих песничких фестивала, најпре у Југославији, а потом у Србији. Победници Фестивала били су познати и афирмисани песници, попут Миљурка Вукадиновића, Андреја Јелића Мариокова, Радослава Вучковића, Весне Кораћ, Милоша Јанковића, Дејана Богојевића, Мирослава Тодоровића, на пример. Али и они које је Фестивал пробудио из дуге песничке ћутње попут Миленка Попића. И они који су се, неки и дословно, најпре на нашем Фестивалу огласили и постали затим песници с којима српска поезија очито рачуна: Драгана Буквић, Горан Лабудовић Шарло, Томислав Марковић, Мирјана Ковачевић, Момчило Бакрач, Огњен Петровић, Жељко Јанковић. Последњи је, управо за књигу која је била награда за победу на Фестивалу, *Карло Гинтер у двострукој експозицији* , добио угледну Бранкову награду, а неколико књига штампаних у нашој едицији било је у најужем избору за такође престижне песничке награде.

Шта су ова окупљања донела Младеновцу, у суштинском друштвеном и културолошком смислу, а шта самим песницима-учесницима?

Младеновац је постао, и остао, песнички град и не само у време одвијања Фестивала. Неколико младих песника и уметника Младеновчана родом или школовањем расло је и сазревало уз Фестивал (Радиша Маринковић, Томислав Марковић, Драгослав Видовић, Бранка Згоњанин, Ана Митрашиновић, Силвана Јанковић, Зоран Милисављевић, Огњен Петровић, Бојан Бабић...). Појавило се скоро двеста књига. Зборници су непрестано иновирани. Посветила се велика пажња културној историји средине у којој јесмо. Младеновац је има дванаест књига антологија, каталога стваралаца и студија о младеновачким писцима, те је тако феномен своје врсте. Сами песници били су у прилици да се друже са својом песничком сабраћом и из иностранства, пошто већ скоро двадесетак година на Фестивалу учествују и инострани гости (неки од њих спадају у најпознатије песнике у својим земљама, попут Томаса Транстремера, Ласа Седеберга, Катарине Фростенсон, Ангела Думбровеануа, Адријана Паунескуа, Ђорђа Вултурескуа, Елке Њаголове, Владе Урошевића, Нике Графенаура, Иве Светине, Маје Видмар и многих других). Фестивал је последњих десетак година, својим издањима, учесник Међународних сусрета писаца у Београду.

О СМРТИ, ОКОМ УМЕТНОСТИ

Да ли је Младеновац кроз овај фестивал постао тема неких књижевних остварења аутора који нису одатле, то јест, да ли је тематски и мотивски одјекнуо у неким другим књижевним световима, са којима се укрштао управо на „Шумадијским метафорама”?

Драгослав Андрић, чувени преводилац и познати писац, један од најдуховитијих људи које је српска књижевност имала уопште, тврдио је увек, иако у Младеновцу није рођен и провео је ту само неколико дечачких година када му је мајка радила као учитељица, како је Младеновчанин пореклом. Младеновца има у *Књизи о Чиновнику у паланци* Миливоја Ристића, који је две прве године свог правничког службовања провео управо у нашој вароши. Младеновац се јавља и у
Беранским причама

Јована Богићевића и
Причама са Селтерса
Воје Марјановића. Овај град је један од јунак романа
Рајске преваре
Владимира Арсића. Има га у причама Браниславе Ковачевић, Александра Виторовића и (у траговима) Миладина Ћулафића, као и у романима Радована Благојевића, песмама и кратким причама Миљурка Вукадиновића. И то, несумњиво, није све.

Један од највреднијих плодова овог фестивала је Ваша необична ауторска едиција *Граматика смрти*
. Откуд Ваше интересовање за ту тему и какве су дубинске везе између стваралаштва и смрти (посебно самоубиства)?

Био сам замислио читаву серију ћошкастих антологија. Најпре се појавило *Тело у телу*, антологија српске еротске поезије. Онда, прва књига
Граматике смрти
. Помислио сам да ми је један том довољан да покажем како се самоубиство и поезија додирују и сљубљују, али се испоставило да ће ми једва тринаест књига омогућити да на овај пројекат ставим тачку. Објавио сам осам књига, четири су скоро окончане, преостала је последња, закључна, у којој ће бити испитан мотив самоубиства у светској књижевности. Списак књига у којима се овај мотив јавља запрема више од четрдесет страна. Смрт је нешто пред чим сваки прави писац стоји непрестано, осматрајући је очи у очи. Самоубиство, слободна смрт, изабрана или наметнута понекад, тема је која се не може изједначити са другим темама. Песници самоубице, посебно они који веома млади окончају своје живљење, на неки волшебни начин знају да им није подарен дуг живот. Стога хитају, и успевају, да се песнички искажу брзо и рано и дубоко. Песме, приче и романе подједнако пишу и они сами и смрт која се у њима угнездила. Уклети песници међу најбољим су које свака литература има. Антологије беже од њих. Њихово самоубиство се, често веома неспретно, оспорава. У својим књигама нудим оно што су они створили и свако ко је инфициран књижевношћу врло лако може то да упореди са оним што су створили досадни понављачи, докони преписивачи, крадљивци туђег. Показујем и како су се према самоубиству односили они који се за њега нису определили.
Граматике смрти
књиге су које су се надвиле над понор и успеле, убеђен сам у то, бар део мрачног светла на светлост дана да изнесу.

КОДОВИ ШУМАДИЈЕ

Има ли, господине Стојковићу, истинска поезија своје место и улогу у оваквом свету и времену, брзом и плитком, нервозном и попростаченом, у знаку „сенилног варварства" и приземног материјализма (економизма)? Шта о свему томе сазнајемо кроз искуство са „Шумадијским метафорама"?

Поезија је одувек била само срце књижевности. И најстарији наши преци најпре су пропевали а тек онда се упустили у прозне лавиринте. Поезија је оно најбоље, и једино право, одистинско, што сваки прави, и богати, живот обасјава. Она је ваздух нашег духовног живљења. Поезију неће никада сви писати. Поезију ће можда све мањи број људи читати. Али, она ће бити ту, поред нас. И онда када је не узберемо као лепи и мирисни цвет, она ће бити оно што нас оплемењује, иако тога можда нисмо довољно свесни. У времену плитком и празном, поезија је пунина и дубина. Ако је, а јесте, време у којем јесмо наличје свега племенитог и духовног, поезија је лице, а свако се, када се нађе пред огледалом, сопственим и света, најпре и највише у лице загледа. Не можемо, и нећемо, без лица изаћи пред људе. Или, што је важније још, пред себе.

Фестивал се зове „Шумадијске метафоре". Како бисте Ви, кроз своју књижевну и животну оптику, описали срж Шумадије, њен геопоетички, културолошки и карактеролошки код?

Када је наш Фестивал крштен, присутни су били и Љубивоје Ршумовић, и Велимир Лукић, и Александар Поповић, и Миодраг Блечић, и Радомир Андрић, и Мома Димић, и Бранислав Петровић, и многи други. Не сећам се ко је био кум. Шумадију доживљавам као срце Србије. Својевремено се тврдило (то се никако доказати не може) како је, могуће, деспот Стефан Лазаревић у манастиру Павловцу, који је у његово време подигнут, испевао *Слово љубве*. Шумадија је, (по) мени, то – *слово љубве*. Сачинио сам,

пре више од десет година,
Брују Шумадије
, антологију песништва шумадијског почев од године када је планула прва наша устаничка буна. Песници који су били у њој поуздани су јемци да су Шумадинци знали, једнако добро као што су ратовали, и да певају. Знају то и данас.
<

Објављено: четвртак, 26. јануар 2017, 01:01h